صفحه اختصاصی دانلود پایان نامه های روانشناسی
شناختی و موضوعات مشابه با این پایان نامه

دانلود فایل کامل این پایان نامه همراه با منابع فارسی و لاتین

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

دانشکده روان شناسی وعلوم اجتماعی، گروه روان‌شناسی
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش : روان شناسی تربیتی

عنوان :

رابطه تئوری ذهن با هوش هیجانی در دانش‌آموزان

استاد راهنما :
دکتر مهدی دوایی

استاد مشاور :
دکتر مهناز استکی

پژوهشگر :
نعیمه کاظمی آشتیانی

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم که موفقیت امروز را مرهون محبت و حمایت آن ها هستم. امید

که این هدیه کوچک تشکری ناچیز از زحمات آن بزرگواران باشد.

همسر عزیز و مهربانم که شکوه ریزش باران مهرش همواره دلگرمی لحظه های سخت در

زندگی ام بوده است.

تقدیر و تشکر

تشکر و سپاس فراوان از زحمات بی دریغ استاد گرامی **دکتر مهدی دوایی** که با نکته سنجی ها و راهنمایی های ارزشمند خود، اطلاعات و تجربیاتشان را در اختیارم نهاده و مرا در پیمودن این مسیر یاری نمودند. توفیقات روز افزون را از خداوند متعال برای ایشان خواستارم.

و تشکر و سپاس از استاد گرامی دکتر **مهناز استکی** که در راستای انجام این پژوهش مشوق و پشتیبان بوده اند.

حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلایند.

اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی معاونت پژوهش

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ما دانشجویان و اعضای هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

۱. اصل برائت: التزام به برائت جویی از هر گونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.

۲. اصل ترویج: تعهد به رواج و دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۳. اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات در رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.

۴. اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۵. اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.

۶. اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.

۷. اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.

۸. اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **نعیمه کاظمی آشتیانی** دانش‌آموخته مقطع کارشناسی‌ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی **۸۹۱۷۶۱۰۰۰۱۸** در رشته **روان‌شناسی‌تربیتی** که از پایان‌نامه خود تحت عنوان **رابطه تئوری ذهن با هوش هیجانی در دانش‌آموزان** با کسب نمره ودرجه **عالی** دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می-شوم:

۱. این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم‌از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و .....) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده وسایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲. این پایان‌نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی(هم‌سطح، پایین‌تریا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع، و..... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام ونام خاوادگی:

تاریخ وامضاء:

بسمه تعالی

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم **نعیمه کاظمی آشتیانی** از پایان‌نامه خود دفاع نموده و با نمره

به حروف با درجه **عالی** مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی – واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

****

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی کد واحد : ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه : ۱۰۱۳۰۷۰۲۹۲۱۰۱۱
عنوان پایان نامه: رابطه تئوری ذهن و هوش هیجانی در دانش‌آموزان	
نام و نام خانوادگی دانشجو : نعیمه کاظمی آشتیانی شماره دانشجو: ۸۹۱۷۶۱۰۰۰۱۸ رشته تحصیلی : روانشناسی تربیتی	
استاد/ استادان راهنما: دکتر مهدی دوایی استاد/ استادان مشاور: دکتر مهناز استکی	
آدرس: خ شریعتی، خ دولت، بلوار کاوه، خ بهار جنوبی، کوچه جهرمی، پلاک۱۰، تلفن:	

چکیده پایان نامه: هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه تئوری ذهن با هوش هیجانی دانش‌آموزان است. گروه نمونه شامل ۸۸ دانش‌آموز(۴۷ دختر و۴۱ پسر) بود که در دروه ششم به تحصیل بودند، به شیوه نمونه‌برداری تصادفی انتخاب و دو پرسشنامه تئوری ذهن و هوش هیجانی شوت بر روی آنها اجرا شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از همبستگی و رگرسیون استفاده شد. نتایج نشان داد بین تئوری مقدماتی ذهن(سطح یکم) وجنبه‌های پیشرفته تئوری ذهن(سطح سوم) با هوش هیجانی رابطه معناداری وجود ندارد. اما بین اظهار اولیه یک تئوری ذهن واقعی(سطح دوم) با هوش هیجانی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره به روش همزمان نشان داد از بین سطوح تئوری ذهن تنها اظهار اولیه یک تئوری ذهن واقعی(سطح دوم) می‌تواند هوش هیجانی را پیش بینی نماید. دو سطح دیگر تئوری ذهن به دلیل همبستگی کم قادر به پیش بینی هوش هیجانی نیستند. بنابراین می‌توان گفت تئوری ذهن در بین دانش‌آموزان در حال سیر تکاملی است و درک باور غلط در هوش هیجانی دانش‌آموزان تأثیر دارد.

واژه های کلیدی: تئوری ذهن، هوش هیجانی، دانش‌آموزان.

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است ☐ تاریخ وامضاء:

مناسب نیست ☐

فهرست مطالب

عنوان **صفحه**

چکیده

فصل یکم: معرفی پژوهش ۱

مقدمه ۲

بیان مسئله ۴

اهمیت و ضرورت پژوهش ۸

اهداف پژوهش ۱۰

سؤالهای پژوهش ۱۰

متغیرهای پژوهش ۱۱

تعریف مفاهیم و اصطلاحات ۱۱

فصل دوم : بررسی پیشینه پژوهش ۱۳

شناخت اجتماعی ۱۴

تئوری ذهن ۱۷

تعریف تئوری ذهن ۱۹

مبانی نظری تئوری ذهن ۲۱

رویکرد تحولی پیرامون تبیین تحول و رشد تئوری ذهن ۲۴

رویکردنظریه نظریه ۲۴

نظریه پودمانی(مدولار) ۲۷

رویکرد شبیه سازی ۲۹

رویکرد پیمانه‌ای ۳۱

حالت‌های ذهنی ۳۴

بازنمایی و فرابازنمایی ۳۸

تکالیف تئوری ذهن ۳۹

عوامل مؤثر در تئوری ذهن کودکان ۴۰

عنوان	صفحه

ارتباط تئوری ذهن با سایر توانایی‌ها..... ۴۱
هوش هیجانی..... ۴۳
تعریف هوش هیجانی..... ۴۶
ابعاد هوش هیجانی..... ۴۸
مهارتهای هوش هیجانی..... ۵۰
هوش هیجانی و بهرهٔ هوشی ۵۱
نظریه‌های هوش هیجانی..... ۵۱
نظریه‌های توانایی..... ۵۲
نظریه‌های ترکیبی..... ۵۲
مدل‌های هوش هیجانی..... ۵۳
مدل توانایی مایر و سالووی..... ۵۳
مدل ترکیبی گلدمن..... ۵۴
مدل ترکیبی بار آن..... ۵۶
مدل هوش هیجانی دولویکس و هیگس..... ۵۹
تقویت هوش هیجانی..... ۶۰
رابطه تئوری ذهن و هوش هیجانی..... ۶۱
فصل سوم : روش پژوهش..... ۶۶
روش پژوهش..... ۶۷
جامعه آماری و گروه نمونه مورد مطالعه و روش نمونه گیری..... ۶۷
ابزار پژوهش..... ۶۷
آزمون تئوری ذهن..... ۶۷
اعتبار و روایی آزمون تئوری ذهن..... ۶۸
پرسشنامه هوش هیجانی شوت..... ۶۹
اعتبار و روایی پرسشنامه هوش هیجانی شوت..... ۷۰
روش اجرا ۷۱
روش تجزیه وتحلیل داده‌ها..... ۷۱

عنوان	صفحه

فصل چهارم: یافته های پژوهش **۷۲**

توصیف داده‌ها ۷۳

همبستگی ۷۹

پیش بینی هوش هیجانی بر اساس سطوح تئوری ذهن ۸۰

فصل پنجم: بحث و تفسیر **۸۳**

نتیجه‌گیری **۸۴**

محدودیت‌های پژوهش **۹۱**

پیشنهادهای پژوهش **۹۱**

پیشنهادهای کاربردی **۹۲**

منابع **۹۴**

پیوست‌ها **۱۰۴**

آزمون تئوری ذهن **۱۰۵**

پرسشنامه هوش هیجانی شوت **۱۰۹**

فهرست جدولها

جدول **صفحه**

جدول۱-۲: مدل ترکیبی هوش هیجانی بار-آن.....۵۹
جدول۱-۴: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها به تفکیک جنسیت ۷۳
جدول۲-۴: مشخصه‌های آمار توصیفی نمره‌های سطوح تئوری ذهن و نمره کلی هوش هیجانی...۷۴
جدول۳-۴: همبستگیهای متقابل بین هوش هیجانی و سه سطح تئوری ذهن.....۷۹
جدول۴-۴: خلاصه تحلیل رگرسیون برای پیش بینی هوش هیجانی بر اساس سطوح تئوری ذهن.....۸۱
جدول۵-۴: خلاصه تحلیل واریانس مرتبط با رگرسیون بر باقی مانده‌ها برای پیش‌بینی هوش هیجانی ۸۲
جدول۶-۴: ضرایب رگرسیون همزمان برای پیش‌بینی هوش هیجانی بر اساس سطوح تئوری ذهن.....۸۲

فهرست شکلها

شکل **صفحه**

شکل ۱-۴: نمایش توزیع فراوانی آزمودنی‌ها به تفکیک جنسیت ۷۴

شکل ۲-۴: نمایش هیستوگرام توزیع فراوانی نمره‌های سطح۱(تئوری ذهن مقدماتی) شرکت-کنندگان در پژوهش ۷۷

شکل ۳-۴: نمایش هیستوگرام توزیع فراوانی نمره‌های سطح۲(اظهار اولیه یک تئوری ذهن واقعی) شرکت کنندگان در پژوهش ۷۷

شکل ۴-۴: نمایش هیستوگرام توزیع فراوانی نمره‌های سطح۳(جنبه‌های پیشرفته‌تر تئوری ذهن) شرکت کنندگان در پژوهش ۷۸

شکل ۵-۴: نمایش هیستوگرام توزیع فراوانی نمره‌های کلی هوش هیجانی شرکت کنندگان در پژوهش ۷۸

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه تئوری ذهن با هوش هیجانی دانش‌آموزان است. گروه نمونه شامل ۸۸ دانش‌آموز(۴۷ دختر و۴۱ پسر) بود که در دروه ششم ابتدایی سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند، به شیوه نمونه‌برداری تصادفی انتخاب و دو پرسشنامه تئوری ذهن و هوش هیجانی شوت بر روی آنها اجرا شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از همبستگی و رگرسیون استفاده شد. نتایج نشان داد بین تئوری مقدماتی ذهن(سطح یکم) وجنبه‌های پیشرفته تئوری ذهن(سطح سوم) با هوش هیجانی رابطه معناداری وجود ندارد. اما بین اظهار اولیه یک تئوری ذهن واقعی(سطح دوم) با هوش هیجانی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره به روش همزمان نشان داد از بین سطوح تئوری ذهن تنها اظهار اولیه یک تئوری ذهن واقعی(سطح دوم) می‌تواند هوش هیجانی را پیش بینی نماید. دو سطح دیگر تئوری ذهن به دلیل همبستگی کم قادر به پیش بینی هوش هیجانی نیستند. بنابراین می‌توان گفت تئوری ذهن در بین دانش‌آموزان در حال سیر تکاملی است و درک باور غلط در هوش هیجانی دانش‌آموزان تأثیر دارد.

واژه های کلیدی: تئوری ذهن، هوش هیجانی، دانش‌آموزان.

فصل یکم

معرفی پژوهش

مقدمه

امروزه، تاریخ روانشناسی تحولی همواره شاهد پدید آمدن و تکامل مدلها و نظریه‌های علمی درباره چگونگی تغییرات رفتاری، شناختی، هیجانی و اجتماعی انسان بوده است. تا کنون نظریه‌های مختلفی در حیطه روان‌شناسی تحولی ارائه شده که هر کدام باعث پیشرفت علمی گردیده و تغییرات مهمی در حیطه نظری، عملی و تعلیم و تربیت را در بر داشته است (دامون و لنر[1]، ۲۰۰۶). شناخت اجتماعی[2] یکی از موضوعات مهم در روابط بین فردی و درون فردی است که دارای جایگاه مهمی در روان-شناسی تحولی نگر است. در دهه‌های اخیر شناخت اجتماعی بیش از پیش مورد توجه پژوهشگران مختلف از جمله روان‌شناسان تحولی‌نگر، بین فرهنگی، تجربی و اجتماعی قرار گرفته است (لزلی، فریدمن و جرمن[3]،۲۰۰۴).

از لحاظ تاریخی سه رویکرد مهم پژوهشی دربارهٔ تحول شناختی– اجتماعی به خصوص در مورد کودکان وجود دارد که عبارتند از:رویکردی که به طور مستقیم و غیر مستقیم از نظریهٔ پیاژه نشأت گرفته، رویکرد«فراشناخت[4]»، و رویکرد «تئوری ذهن[5]» (اصلانی، طالع پسند و مشهدی، ۱۳۹۱).

اصطلاح تئوری ذهن به عنوان توانایی منحصر به فرد انسان، برای توضیح و پیش بینی رفتار خود و دیگران با استناد به حالتهای ذهنی تعریف شده، و برای اول بار توسط پریماک و وودورف[6] در سال ۱۹۷۸ مطرح شد و پس از آن به عنوان یکی از جالب‌ترین و مهمترین موضوعات، مورد توجه روان‌شناسان رشد، دانشمندان شناختی و متخصصان آموزش و پرورش قرار گرفت (رضویه، لطیفیان و عارفی، ۱۳۸۴).

ریشه‌های این ظرفیت شناختی را می‌توان در سالهای اولیه زندگی جستجو کرد (هال و تاگر– فلاسبرگ[7]، ۲۰۰۳). نظریه‌های متعددی در ارتباط با ماهیت و رشد تئوری ذهن مطرح گردیده است که از سه رویکرد نظری عمده می‌توان به رویکرد نظریه– نظریه، پیمانه‌ای و شبیه سازی اشاره کرد. گر چه

1. Damon & Lerner
2. social cognitive
3. Leslie, Friedman & German
4. metacognition
5. theory of mind
6. Premack & Woodruff
7. Hale & Tager-Flusberg

این رویکردها در مؤلفه‌های اصلی تئوری ذهن توافق نظر دارند اما درباره زمان و چگونگی کسب این مؤلفه‌ها توسط کودکان اختلاف نظر دارند. طبق **رویکرد نظریه- نظریه**، رشد توانایی تئوری ذهن مستلزم رشد توانایی ذهنی در کودکان است به این صورت که حالتهای ذهنی ساده نظیر تمایل و ادراک به حالات ذهنی پیچیده نظیر باور مجهز می‌گردد. **رویکرد پیمانه‌ای** در چارچوب رویکرد پردازش اطلاعات، با در نظر گرفتن تئوری ذهن به عنوان یک پیمانه معتقد به وجود یک پردازشگر اختصاصی جهت بازنمایی حالات ذهنی است. در طی فرایند تکامل، انسان به پیمانه تئوری ذهن تجهیز گردیده است. این پیمانه محرکهای مربوط را از دنیا انتخاب و بر اساس قوانین خود، به گونه‌ای سریع و ناخودآگاه پردازش می‌کند که نتیجه آن درک رفتارهای انسانی است. **رویکرد شبیه سازی**، فرایند زیرین درک حالت‌های ذهنی دیگران را مکانیسمی شناختی به نام توانایی شبیه سازی می‌داند که طی آن فرد پس از ادراک ذهنی حالت خود، با درگیر شدن در فرایند شبیه سازی خود را در موقعیت شخص دیگر قرار می‌دهد و از این طریق با پی بردن به حالت ذهنی وی، رفتارش را پیش بینی می-نماید (فلاول[1]،۱۹۹۹). این رویکردها و نظریه‌ها به منظور تطابق هر چه بیشتر با تجارب آنان در معرض دگرگونی قرار می‌گیرند و به تدریج تئوریهای مناسب جایگزین تئوریهای نامناسب می‌شوند.

در سالهای اخیر با توجه به اهمیت تئوری ذهن و نحوه تأثیرگذاری آن بر سایر تواناییهای شناختی، مطالعات فراوانی در زمینه‌های گوناگون صورت گرفته است. یکی از ابعاد یا توانایی‌های شناخته شده انسان، هوش هیجانی است که اغلب برای عملکرد روزانه شخص مهمتر از جنبه‌های شناختی هوش است. این توانایی که جنبه‌های شناختی کمتری نسبت به درک خود و دیگران، ارتباط با افراد، تطبیق و مقابله با موقعیت‌های ناگهانی دارد. این عوامل توانایی افراد را در جهت موفقیت بیشتر در پرداختن به خود، دیگران و اقتضاهای محیطی افزایش می‌دهد (رنجدوست و عیوضی، ۱۳۹۲).

هوش هیجانی نوع دیگر با هوش بودن است که شامل درک احساسات خود برای تصمیم گیری مناسب در زندگی و توانایی کنترل حالت‌های اضطراب آور و کنترل واکنش‌ها ست. به طور کلی، هوش هیجانی یک مهارت اجتماعی است و شامل همکاری با سایر مردم، کاربرد احساسات در روابط

1. Flavel

و توانایی رهبری سایر افراد است. مهارت‌های هوش هیجانی به فرد اجازه می‌دهد تحت شرایط سخت، بهتر فکر کند و از هدر رفتن زمان به واسطهٔ احساساتی همچون خشم، اضطراب و ترس جلوگیری نماید (یارمحمدیان، ۱۳۸۷).

از آنجایی که مؤلفه‌های اساسی هوش هیجانی عبارت است از توانایی فهم هیجانات دیگران و توانایی تنظیم و مهارخود و دیگران به شیوه سازگارانه، انتظار می‌رود افرادی که دارای هوش هیجانی بالاتری هستند سازگاری و مهارتهای اجتماعی بهتری را نشان بدهند (کوهسار، روشن و اصغر نژاد فرید، ۱۳۸۶).

همان طور که بیان شد هوش هیجانی همانند تئوری ذهن وابسته به شناخت اجتماعی است درواقع هر دو به عنوان توانایی برای برقرای ارتباطات اجتماعی مثبت با دیگران و همسالان لازم و ضروری هستند. این دو توانایی همانند سایرتوانایی‌ها از همان دوره رشد کودک و نوجوان همراه بوده و با ورود کودک به اجتماع و داشتن ارتباطات و تعاملات اجتماعی این توانایی‌ها روبه تکامل و پیشرفت می‌گذارنند. لذا ضروری است ابعاد و جوانبی که موجب پیشرفت کودکان و نوجوانان در جامعه گردیده و به تعاملات اجتماعی آنان کمک می‌کند مورد مطالعه و شناسایی قرار گیرد.

بیان مسأله

انسانها گروهی زندگی می‌کنند و با هم تعامل دارند. ویژگی اصلی رفتار اجتماعی انسان که باعث تمایز او از سایر حیوانات می‌گردد، تعامل و ارتباط او با دیگر انسانها است. ظاهراً این ویژگی نیازمند آن است که فرد بداند دیگران چگونه فکر می‌کنند و دارای چه احساسی هستند (پریماک و وودورف[1] ، ۱۹۷۸). به بیان دیگر برای مخلوقات اجتماعی، قدرت تشخیص انگیزه‌ها، اهداف، امیال، اعتقادات و احساسات دیگران یک مهارت لازم زندگی است، یعنی فهم دیگران به منظور هماهنگی بیشتر با آنها.

1. Premack & Woodruff

این درجه از مهارت، معرفت و آگاهی به نوبه خود به افراد اجازه و امکان می‌دهد که رفتار دیگران را پیش بینی کنند (بارتز وهولاندر[1]، ۲۰۰۷). این تعامل‌ها منوط به شناخت اجتماعی است.

شناخت اجتماعی به فهم افراد از روابط اجتماعی و نقش خود و دیگران در بافت اجتماع اشاره دارد (وارن[2]، ۱۹۹۴). شناخت اجتماعی با فهم بازنماییها و فرایندهای ذهنی که در امر قضاوت و رفتار اجتماعی انسان نقش دارد؛ مرتبط است (اسمیت و سمین[3]، ۲۰۰۷). این شناخت شامل ادراک احساسات و هیجانات از نحوه سخن گفتن و کلماتی است که دیگران استفاده می‌کنند و از صورت و نحوه ایستادن و حرکات بدن آنها حاصل می‌شود. مهارتهای شناختی اجتماعی پیچیده‌تر شامل توانایی برای توجیه و تحلیل کردن حالات روحی، همدلی، لطایف و فکاهیات است (یوکرمان[4] و همکاران، ۲۰۱۰).

در دهه‌های اخیر شناخت اجتماعی در یافته‌های متعدد در زمینه‌های گوناگون مانند شناخت«خود» و «دیگران»، هیجانات و عواطف، مفاهیم رفاقت و دوستی، نفوذ و قدرت، تعهد، اخلاق، قراردادهای اجتماعی و مانند اینها بر بسیاری از وجوه دنیای اجتماعی از دید کودک سایه افکنده‌اند (لزلی، فریدمن و جرمن[5]،۲۰۰۴).

در این میان پژوهشگران و روان‌شناسان به بررسی سازه‌های شناخت اجتماعی نظیر ادراک شخص، مهارت‌های پذیرش نقش و تئوری ذهن پرداخته‌اند. باید دانست که تحول شناخت اجتماعی و یا درک بهتر از روان‌شناسی انسان‌ها با تحولاتی که در محتوی و سطح سازمان یافتگی تئوری ذهن در کودکان رخ می‌دهد، مشخص می‌گردد. به عبارت دیگر، شناخت اجتماعی و روابط اجتماعی موفق مستلزم داشتن مکانیسمی خاص جهت درک حالات درونی دیگران و پردازش حالات ذهنی آنها است که تئوری ذهن با دارا بودن این توانایی اختصاصی در تحول شناخت اجتماعی نقش حیاتی دارد (رازا و بلیر[6]، ۲۰۰۹).

1. Bartz & Hollander
2. Warren
3. Smith & Semin
4. Uekerman
5. Leslie, Friedman & German
6. Razza & Blair

توانایی درک این موضوع که دیگران واجد حالتهای ذهنی‌ای هستند که می‌تواند با حالتهای ذهنی خود فرد یا واقعیت متفاوت باشد و اینکه اعمال انسان به وسیلهٔ حالتهای ذهنی درونی مانند باورها، امیال و مقاصد برانگیخته می‌شود، تئوری ذهن نامیده می‌شود (لاکنر، بومن و صباق[1]، ۲۰۱۰). به بیان دیگر این اصطلاح به عنوان توانایی منحصر به فرد انسان برای توضیح و پیش بینی رفتار خود و دیگران با استناد به حالتهای ذهنی تعریف شده است (غفاری، بنی جمالی و احقر، ۱۳۸۹).

توانایی تئوری ذهن که ذهنی سازی نامیده شده است، به صورت بازنمایی پیوسته وضعیت ذهنی خود و دیگران مطرح می‌شود. این توانایی به افراد این امکان را می‌دهد که در اجتماع و در تعامل با دیگران اندیشه‌ها، باورها، گرایش‌ها و هدفهای آنها را در ذهن بازنمایی کند و واکنش مناسب نشان دهد (مشهدی، هاشمی جوزدانی، و برزآبادی، ۱۳۹۰). این توانایی به افراد کمک می‌کند تا با در نظر گرفتن احساسات، عقاید ونیت‌های دیگران، توصیف و تبیین صحیحی از رفتارشان داشته باشند (قمرانی، البرزی وخیر، ۱۳۸۵).

اکتساب تئوری ذهن بر بازشناسی مقوله‌های مختلف ذهن، از جمله رؤیاها، تخیل، باورها و نیز داشتن یک چهارچوب علی- تبیینی برای به حساب آوردن اعمال افراد دیگر دلالت دارد (بورکلند[2]، ۲۰۰۰). تئوری ذهن از دوران نوزادی در کودک نقش بسته و همراه با دوران رشد در کودک تحول می‌یابد (خانجانی و هداوند خانی، ۱۳۸۸). توانایی‌های تئوری ذهن از سنین پیش از دبستان در کودک دیده می‌شود و برای وجود این توانایی‌های انتزاعی توجیهات مختلفی وجود دارد. به عقیده بعضی، انسانها دانشمندان کوچک هستند که عقاید و احساسات را از طریق آزمون و مشاهده کشف می‌کنند (لزلی، فریدمن و جرمن[3]،۲۰۰۴)

کودکان با تغییرهای تحولی مهمی در زمینه شناخت ذهنیات دیگران مواجه‌اند. تئوری ذهن به شناخت حالات ذهنی افراد و دیگران، درک و پیش بینی بهتر و بیشتر رفتارهای افراد کمک می‌کند. بدین‌گونه که افراد مختلف از لحاظ توانایی تئوری ذهنی بر روی یک پیوستار به درجه‌های مختلف قرار دارند. در یک انتهای پیوستار، تئوری ذهن پیشرفته و در انتهای دیگر آن با نقص در تئوری ذهن

1. Lackner, Bowman & Sabbagh
2. Bjorklund
3. Leslie, Friedman & German

قرار دارد. در واقع عوامل مختلفی در تحول تئوری ذهن دخالت دارند. گاه شرایط آسیب‌زا موجب نقص در این توانایی فراشناختی پیشرفته می‌شود و این درحالی است که دیگر توانایی‌های شناختی فرد سالم است. به هرحال همواره از دیدگاه تحولی، چگونه ساخته شدن و یا اکتساب این توانایی است و اینکه کودکان در طی چه مراحلی از تحول می‌توانند دیگری را با افکار، احساسات و دیدگاه خاص او در نظر گرفته و به او توجه کنند (خانجانی و هداوند خانی، ۱۳۸۸).

در این تغییر و تحول توانایی‌های ذهنی عوامل و متغیرهای مختلفی برآن تأثیر می‌گذارد. یکی از عوامل مورد تأثیر هوش هیجانی است. هوش هیجانی مانند هوش تعریف خاصی ندارد و در تعریف آن از ابعاد و کارکردهای آن استفاده می‌شود. از نظر مایر و سالوی(۱۹۹۳)، هوش هیجانی شامل توانایی دریافت دقیق، ارزیابی و بیان هیجانات، توانایی دستیابی به احساساتی که فکر را تسهیل کند و توانایی شناسایی هیجان و تنظیم هیجانات به منظور رشد عقلانی است (نقل از اکرامی، ۱۳۸۰). هوش هیجانی به عنوان نوعی هوش تبیین شده است که شامل درک دقیق هیجانات خود شخص و تعبیر دقیق حالات هیجانی دیگران است (مارانی، ۱۳۸۲).

هوش هیجانی نوع دیگر با هوش بودن است که شامل درک احساسات خود برای تصمیم‌گیری مناسب در زندگی و توانایی کنترل حالت‌های اضطراب‌آور و کنترل واکنشها ست. به طور کلی، هوش هیجانی یک مهارت اجتماعی است و شامل همکاری با سایر مردم، کاربرد احساسات در روابط و توانایی رهبری سایر افراد است. در هوش هیجانی، هوش و هیجان (شناخت و احساس) به صورتی یگانه و منحصر به فرد با یکدیگر ترکیب می‌شوند. مهارت‌های هوش هیجانی به فرد اجازه می‌دهد تحت شرایط سخت، بهتر فکر کند و از هدر رفتن زمان به واسطهٔ احساساتی همچون خشم، اضطراب و ترس جلوگیری نماید (یارمحمدیان، ۱۳۸۷).

هوش هیجانی در سالهای اولیه زندگی شکل می‌گیرد و به صورتی محدودتر در تمام طول عمر ادامه می‌یابد. هوش هیجانی دارای مزایای اجتماعی، شناختی و زیست شناختی است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که افراد با هوش هیجانی بالا، سطوح پایین‌تری از هورمون‌های استرس و دیگر نشانگرهای برانگیختگی هیجانی را دارا هستند. کودکان با کفایت هیجانی بهتر توانایی بیشتری برای تمرکز بر

مشکل و استفاده از مهارت حل مسأله دارند که موجب افزایش توانایی‌های شناختی آنان خواهد شد (نقل از سلطانی‌فر، ۱۳۸۶).

توانایی‌های تئوری ذهن و هوش هیجانی در دوران تحصیل از قابلیتها و توانمندیهای بیشتری برخوردار اند. این توانایی‌ها موفقیت فرد را در تحصیل و سایر مراحل زندگی به همراه دارد. دوره تحصیل به نوعی باعث رشد و شکوفایی این تواناییهای شناختی در بین کودکان می‌شود. با توجه به اهمیت هوش هیجانی و تئوری ذهن در رشد شناخت اجتماعی، لذا ضروری است جنبه‌ها و ابعاد گوناگون رشد شناختی از جمله ارتباطات وتعاملات اجتماعی، هوش هیجانی، شناخت، و تئوری ذهن مورد مطالعه و بررسی بیشتر قرار گیرد. به همین منظور در این پژوهش سعی شده به این سؤال پاسخ داده شود که آیا بین تئوری ذهن و هوش هیجانی در بین دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

اهمیّت و ضرورت پژوهش

شناخت اجتماعی یکی از موضوعات مهم در روابط بین فردی و درون فردی است که دارای جایگاه مهمی در روانشناسی تحولی نگر است. شناخت اجتماعی همه مهارت‌های مورد نیاز کودک برای درک تمایلات، هیجانات و احساسات دیگر کودکان و بزرگسالان را در بر می‌گیرد (سبولا و ویشات[1]، ۲۰۰۸). شناخت اجتماعی یک توانایی کلیدی است که انسانها برای موفقیت در تعاملات اجتماعی در زندگی روزمره نیازمند آن هستند (نیوئن، وگلی و زینک[2]، ۲۰۰۸). شناخت اجتماعی به این معنی است که افراد درباره افکار، احساسات، دیدگاهها، انگیزه‌ها و رفتارهای خودشان و دیگران چگونه فکر می‌کنند (نسائیان، بهرامی، میرزمانی وصالحی، ۱۳۸۹).

شناخت اجتماعی سه سازه دارد که عبارتند از الف) ادراک شخص، ب) مهارتهای پذیرش، ج) تئوری ذهن (قمرانی، البرزی وخیر، ۱۳۸۵).

کاکوجویباری، شقاقی و برادران (۱۳۹۱)، در پژوهشی دریافتند، تئوری ذهن یکی از مهمترین مباحث شناخت اجتماعی است و کودکان با افزایش سن در سیر تحولی خود به سطوح متمایزی از تئوری ذهن دست می‌یابند. تئوری ذهن در عمل به کودک ابزار قدرتمندی می‌دهد تا با آن به

1. Cebula & Wishart
2. Newen, Vogeley & Zinck

اکتشاف، پیش بینی و تغییر رفتار دیگران دست بزند (حسن زاده، ۱۳۸۴). به وسیله تئوری ذهن می-توان حالات ذهنی (باورها، تمایلات، تخیلات، عواطف و.....) که علت اصلی اعمال هستند تفسیر کرد. تئوری ذهن پیش نیازی برای درک محیط اجتماعی و لازمه درگیری در رفتارهای اجتماعی رقابت-آمیزاست(نسائیان، بهرامی، میرزمانی و صالحی، ۱۳۸۹). علاوه بر این تئوری ذهن برخودتنظیمی و مهارت‌های حل مسئله، فرایندهای مهار اجرایی، خودپنداشت، تشخیص بازنمودن از واقعیت، کفایت اجتماعی و مهارت‌های بین فردی، درک هیجانات، تفسیر و درک تصاویر مبهم، و رفتارهای جامعه پسند، همدلی و همدردی مؤثر است (قمرانی، البرزی وخیر، ۱۳۸۵).

یکی از ابعاد یا توانایی‌های شناخته شده انسان، هوش هیجانی است. این توانایی که جنبه‌های شناختی کمتری نسبت به درک خود و دیگران، ارتباط با افراد، تطبیق و مقابله با موقعیت‌های ناگهانی دارد. این عوامل توانایی افراد را در جهت موفقیت بیشتر در پرداختن به خود، دیگران و اقتضاهای محیطی افزایش می‌دهد (رنجدوست و عیوضی، ۱۳۹۲).

در واقع هوش هیجانی دربردارندهٔ آن دسته از توانایی‌هایی است که آدمی با آن محیط اجتماعی پیرامون خود را بنا می‌کند. از این رو هر یک از افراد با بهره‌گیری از هوش هیجانی در زندگی روزمره و طی روابط عادی، رسمی و صمیمانهٔ خود با دیگران، فضاهای زندگی متفاوتی را ایجاد کرده و نوع ترتیب اولویت‌ها ورویدادهای زندگی خود را بر این اساس پایه ریزی می‌کنند (خلیلی آذر، ۱۳۸۶).

این مهارت اجتماعی علاوه بر برخورداری از تواناییهای شناختی از هیجانها و احساسات برخوردار اند. از آنجایی که مؤلفه‌های اساسی هوش هیجانی عبارت است از توانایی فهم هیجانات دیگران و توانایی تنظیم و مهارخود و دیگران به شیوه سازگارانه، انتظار می‌رود افرادی که دارای هوش هیجانی بالاتری هستند سازگاری اجتماعی و مهارتهای اجتماعی بهتری را نشان بدهند. بنابراین، مهارت‌های اجتماعی عبارت از تسهیل کننده‌های زندگی اجتماعی که به افراد کمک می‌کند تا به گونه‌ای سودمند و متقابل با دیگران تعامل داشته باشند (کوهسار، روشن و اصغر نژاد فرید، ۱۳۸۶). این موارد نشان می‌دهد، تئوری ذهن و هوش هیجانی دارای توانایی شناختی است که منجر به روابط اجتماعی مثبت با دیگران و همسالان می‌شود.

دوره کودکی و نوجوانی دوره مهمی برای تغییر و تحول رشد شناختی است. در این دوره تعاملات و ارتباطات اجتماعی، احساسات و هیجانات، و تئوری ذهن به بیان دیگر شناخت اجتماعی آنان در حال شکل گیری هستند. از مهمترین نهادهایی که به آموزش و پرورش هوش هیجانی و تئوری ذهن کمک می‌کند خانواده و مدرسه مهمترین نقش را ایفا می‌کنند که باعث رشد و شکوفایی این توانایی‌های شناختی در بین کودکان می‌شود. با توجه به اهمیت هوش هیجانی و تئوری ذهن در رشد شناخت اجتماعی، لذا ضروری است جنبه‌ها و ابعاد گوناگون رشد شناختی از جمله ارتباطات وتعاملات اجتماعی، هوش هیجانی، شناخت، و تئوری ذهن مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

اهداف پژوهش

هدف این پژوهش، مطالعه رابطه تئوری ذهن و هوش هیجانی در بین دانش‌آموزان است و بدست آوردن اطلاعاتی در زمینه تئوری ذهن و هوش هیجانی دانش‌آموزان است. به طور خلاصه اهداف این پژوهش را می‌توان بدین شرح بیان داشت:

- تعیین میزان رابطه تئوری ذهن و هوش هیجانی دانش‌آموزان دبستانی؛
- پیش بینی هوش هیجانی دانش‌آموزان براساس سطوح تئوری ذهن؛
- ارائه تصویر روشنی از تئوری ذهن دانش‌آموزان دبستانی؛
- ارائه تصویر روشنی از هوش هیجانی دانش‌آموزان دبستانی.

سؤالهای پژوهش

- آیا بین تئوری ذهن مقدماتی (سطح یکم) با هوش هیجانی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟
- آیا بین اظهار اولیه یک تئوری ذهن واقعی (سطح دوم) با هوش هیجانی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟
- آیا بین جنبه‌های پیشرفته‌تر تئوری ذهن(سطح سوم) با هوش هیجانی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟
- سهم هریک از سطوح تئوری ذهن در پیش بینی هوش هیجانی دانش‌آموزان چه میزان است؟

متغیرهای پژوهش

متغیر ملاک: هوش هیجانی

متغیرهای پیش بین: تئوری ذهن و سطوح سه گانه تئوری ذهن شامل تئوری ذهن مقدماتی (سطح اول)، نمود اولیه از تئوری ذهن واقعی (سطح دوم)، و جنبه‌های پیشرفته تر تئوری ذهن (سطح سوم).

تعریف مفاهیم و متغیرهای مورد مطالعه

تئوری ذهن

تعریف نظری: توانایی نسبت دادن حالتهای ذهنی یعنی نیات، احساسات، خواسته‌ها و باورها به خود و دیگران و درک این که حالات ذهنی دیگران می‌تواند متفاوت از حالات ذهنی خود فرد باشد اصطلاحاً تئوری ذهن نامیده می‌شود(خانجانی و هداوند خانی، ۱۳۸۸). علاوه بر این بارون کوهن[1] (۲۰۰۰)، تئوری ذهن را توانایی استنباط حالتهای ذهنی مانند مقاصد، خاطرات، باورها، و استفاده از آن برای درک و پیش بینی رفتار خود و دیگران می‌داند. به اعتقاد وی تئوری ذهن منظومه‌ای از انواع حالات ذهنی است که در ارتباط متقابل با یکدیگر است. فلاول(۱۹۹۹) معتقد است«که تئوری ذهن دارای سه سطح است که عبارتند از: **سطح نخست تئوری ذهن** که همان شکل‌گیری ذهن مقدماتی است که به بازشناسی عواطف و وانمودسازی مربوط است، **سطح دوم که در آن یک تئوری ذهن واقعی**، ولی اولیه شکل گرفته است و شامل درک باور غلط است، و **سطح سوم که جنبه‌های پیشرفته‌تر تئوری ذهن** نظیردرک باور غلط ثانویه، درک شوخی و قضاوتهای پیچیده را در بر می‌گیرد.

تعریف عملیاتی: میزان تئوری ذهن در پژوهش حاضر نمره‌ای است که آزمودنی‌ها(دانش‌آموزان) از آزمون تئوری ذهن استرنمن[2] و همکاران (۱۹۹۹) کسب می‌کنند.

1. Baron-Cohen
2. Steerneman

میزان تئوری ذهن مقدماتی در پژوهش حاضر نمره‌ای است که آزمودنی‌ها(دانش‌آموزان) از خرده مقیاس اول آزمون تئوری ذهن استرنمن و همکاران (۱۹۹۹) کسب می‌کنند.

میزان اظهار اولیهٔ یک تئوری ذهن واقعی در پژوهش حاضر نمره‌ای است که آزمودنی‌ها(دانش-آموزان) از خرده مقیاس دوم آزمون تئوری ذهن استرنمن و همکاران (۱۹۹۹) کسب می‌کنند.

میزان جنبه‌های پیشرفته‌تر تئوری ذهن در پژوهش حاضر نمره‌ای است که آزمودنی‌ها(دانش‌آموزان) از خرده مقیاس سوم آزمون تئوری ذهن استرنمن و همکاران (۱۹۹۹) کسب می‌کنند.

هوش هیجانی

تعریف نظری: از نظر مایر و سالوی[1](۱۹۹۳)، هوش هیجانی شامل توانایی دریافت دقیق، ارزیابی و بیان هیجانات، توانایی دستیابی به احساساتی که فکر را تسهیل کند و توانایی شناسایی هیجان و تنظیم هیجانات به منظور رشد عقلانی است (نقل از اکرامی، ۱۳۸۰).

بار آن[2] (۲۰۰۱)، در تعریف خود از هوش هیجانی آن را مجموعه‌ای از مهارت‌ها، استعدادها و توانایی‌های غیر شناختی می‌داند که توانایی موفقیت فرد را در مقابله با فشارها و اقتضاهای محیطی افزایش می‌دهد (نقل از دهکردی ۱۳۸۶).

تعریف عملیاتی: میزان هوش هیجانی در پژوهش حاضر نمره‌ای است که آزمودنی‌ها(دانش‌آموزان) از پرسشنامه هوش هیجانی شوت[3](۱۹۹۸)کسب می‌کنند.

1. Mayer & Salovey
2. Bar-On
3. Schutte

فصل دوم

ادبیات و پیشینه پژوهش

1. Reber
2. Cole & Chan
3. Sifert
4. Bailer & Snoman
5. consciousness
6. imaging
7. creating
8. fantansining

1. Damon & Lerner
2. social cognitive
3. Cebula & Wishart
4. Leslie, Friedman & German
5. Flavell
6. Sigelman

1. Pinkham,Penn,Perkins & Liverman
2. Newen, Vogeley & Zinck
3. Uekerman
4. Warren
5. Smith & Semin
6. Flavell & Miller

1. metacognition
2. theory of mind
3. Carpenter, Penington & Rogers
4. Razza & Blair

1. Bartz & Hollander
2. Premack & Woodruff
3. Hale & Tager-Flusberg
4. Bee & Boyd

1. Leslie
2. Baron-Cohen
3. Shaffer
4. public self
5. private self
6. Astington
7. Senman

1. Leslie, Friedman & German
2. Bjorklund

1. Woolfe, Want , & Siegal
2. Russell

1. Baron-Cohen

1. theory theory
2. postulate
3. corollary
4. Schultz
5. Kazdin

1. Bartsch & Wellman
2. desire psychology
3. desire-belief psychology

1. Wellman, Cross & Watson
2. Perner

1. modular
2. maturation
3. domain-specific
4. theroy of body mechanism
5. theory of mind mechanisms 1

1. theory of mind mechanisms 2
2. proposition
3. Scholl

1. simulation theory
2. Harris
3. introspective
4. Gordon

1. Astington
2. computational system
3. representation processor

1. Fodor
2. Inrformationally- capsulated

1. Thaiss

1. Birch

1. Carpendale, Lewis, Susswein, &Lunn
2. LaBounty, Wellman, Olson, Lagattuta & Liu

1. existence
2. distinct processes
3. variables
4. integration
5. cognitive monitoring

1. representation

1. meta-representation

1. False belief tasks
2. Wimmer & Perner

1. McAlister & Peterson
2. Hughes & Ensor
3. Zaitchik

1. source monitoring
2. metamemory
3. free recall
4. appearance-reality
5. Clements

1. executive functioning
2. emotional intelligence
3. Lwis & Haviland

1. Freeland & Oklahoma
2. papen
3. Cherniss
4. Bar-On
5. Cognitive Intelligence
6. Thorndike

1. Goleman
2. Gardner
3. Salovey & Mayer
4. EQ
5. emotional Self-Awareness
6. assertiveness
7. self- regard
8. self-Actualization

1. social Responsibility
2. interpersonal Relationship
3. reality Testing
4. flexibility
5. problem Solving
6. stress Tolerance
7. social Responsibility
8. optimism
9. happiness
10. Bradberry & Greaves

1. Singer
2. Ross
3. Copper & Sawaf

1. Baron،R
2. Gardnre
3. Taker
4. Mcenrue, Groves & Shen
5. self-awareness

1. social awareness
2. relationship management
3. self-control/self-management

1. emotional intelligence
2. emotional quotient
3. intelligence quotient

1. Mayer, Salovey & Caruso
2. Hedlund & Sternberg

1. identifying emotion
2. using emotion
3. understing emotion
4. ability measure of EI

1. emotional intelligence competency inventory
2. Kooker et at.

1. interpersonal components
2. emotional self awareness
3. Assertiveness(AS)
4. self regard(SR)

1. self actualization
2. independence
3. interpersonal components
4. empathy
5. social responsibility
6. interpersonal relationship
7. stress tolerance

1. impulse control
2. adaptability components
3. problem solving(PS)
4. testing reality(TR)
5. flexibility (FL)
6. general mood -component

1. Mayo

1. Davies

1. Bosacki
2. Frederickson , Petrides & Simmonds
3. McCrimmon, Jitlina, Altomare, & Matchullis

1. Barlow, Qualter & Stylianou

1. Wilson

1. Schutte Self-Report Inventory
2. Steerneman

1. Schutte
2. Salovey & Mayer

1. Ciarrochi & Dean
2. Petrides & Furnham

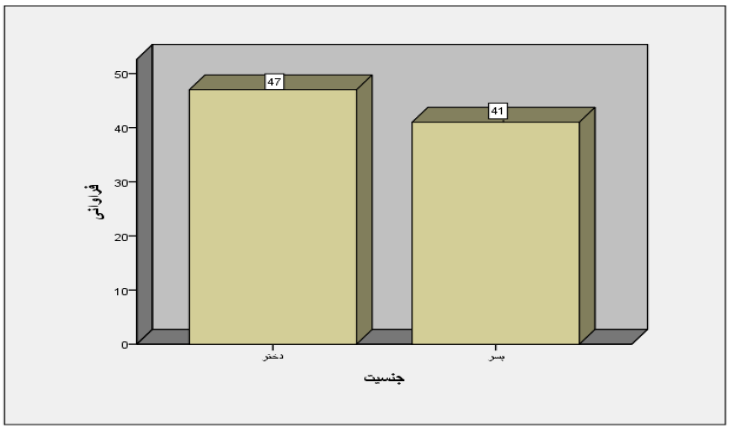
50
40
30
20
10
0
فراوانی
47
41
دختر
پسر
جنسیت

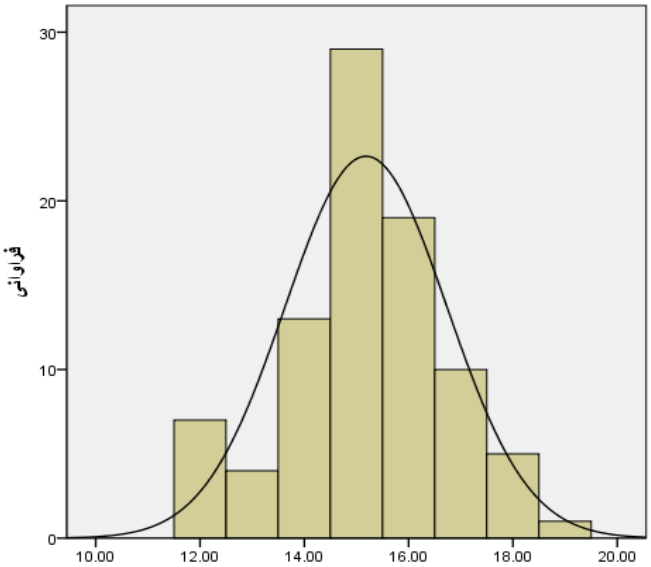

سطح 1: تئوری ذهن مقدماتی

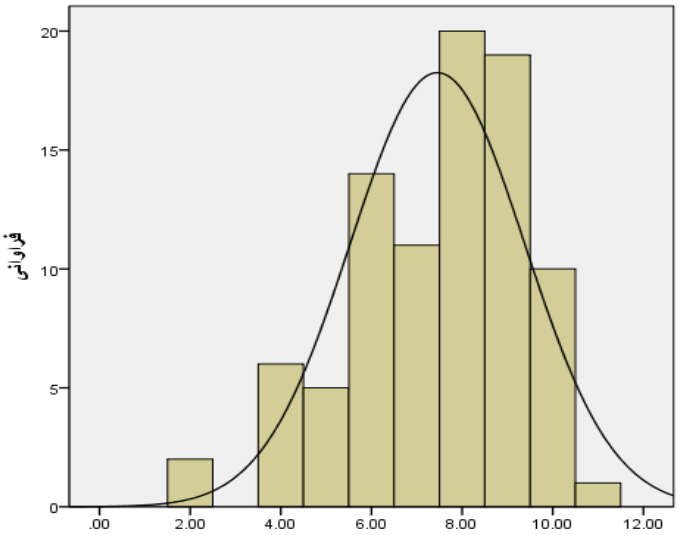

سطح 2: اظهار اولیه یک تئوری ذهن واقعی

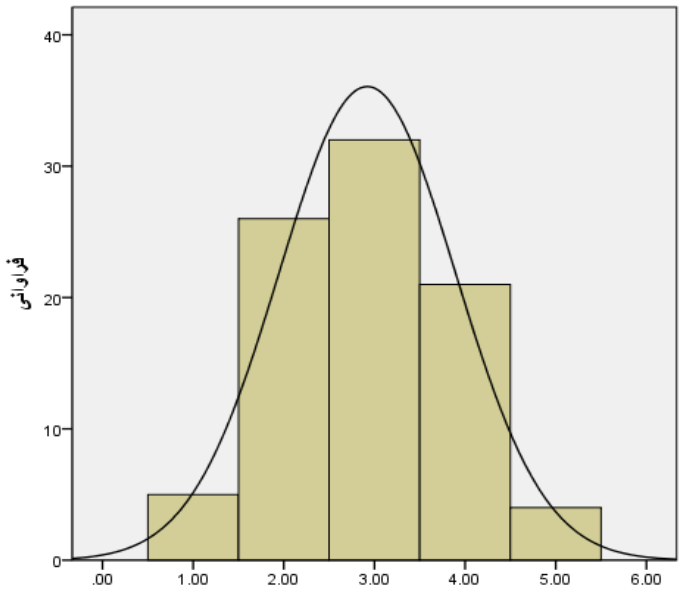

سطح 3: جنبه های پیشرفته تر تنوری ذهن

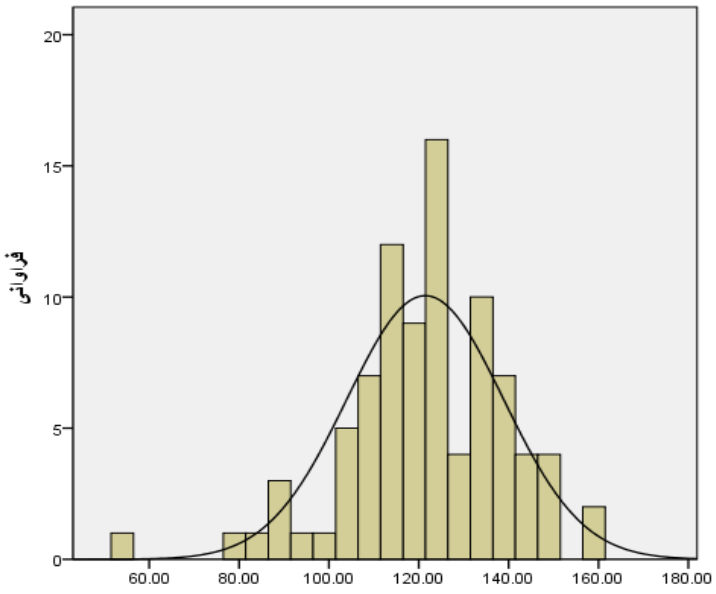

نمره کلی هوش هیجانی